

‘Veel banken hebben koudwater-vrees’

Claudine de With Waarom zijn veel banken zo terughoudend bij het financieren van cultuur? Welke toegevoegde waarde kunnen banken hebben voor de culturele sector? Wellicht kunnen zij de kunstwereld steviger grond onder de voeten geven. Een interview met Eric Holterhues, fondsmanager bij de beleggingstak van Triodos Bank.

‘Ik kijk met een bankbril naar de culturele sector’, vertelt Eric Holterhues, bankier en fondsmanager bij Triodos Investment Management, een beleggingstak van Triodos Bank. Dit interview is het gevolg van radiostilte vanuit de bankwereld. Als promovenda Cultuureconomie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam was het mijn opdracht voor dit zomernummer van *Boekman* het draagvlak van banken in de culturele sector te onderzoeken. Maar op mijn enquête, uitgezet onder verschillende banken, bleef het vervolgens akelig stil. Zo stil zelfs, dat in samenspraak met de redactie is besloten een alternatief artikel te schrijven, een interview met bankier Eric Holterhues van Triodos Bank. Anders dan zijn collega’s in de bankwereld deinsde hij niet terug voor vragen over de toegevoegde waarde van een bank voor de culturele sector, of voor de vraag in hoeverre banken erin slagen om de kunstwereld steviger grond onder de voeten te bieden. Naar de reden voor de terughoudendheid van de andere

banken om mee te werken aan het artikel kan alleen maar worden gegist.

Koudwatervrees om te investeren in de culturele sector lijkt onnodig. Triodos Bank, een steeds meer gehoorde naam in het culturele veld, is immers al dertig jaar met succes bezig om via bancaire financieringen culturele instellingen in de gelegenheid te stellen hun ambitie te verwezenlijken, daartoe in staat gesteld door spaarders en beleggers. De uitgangspunten van Triodos Bank – mens, milieu en cultuur – zijn helder, maar de definitie van kunst en cultuur vraagt om meer uitleg. ‘De definitie van kunst en cultuur is voor Triodos Bank heel breed’, vertelt Eric Holterhues. ‘Algemeen gezegd richt de Triodos Bank zich op de gehele creatieve economie.’

Terugtrekkende overheid

Wat typeert in de ogen van de bankier de cultuursector? ‘Wat opvalt als een bankier naar de culturele sector kijkt, is de eenzijdige

focus op exploitatie', vervolgt hij. 'Ook in het publieke debat staat de nadruk op exploitatie onder druk van een terugtrekkende overheid centraal. Elke gezonde organisatie, dus ook een culturele instelling, dient echter drie financieringsvragen te stellen', benadrukt Holterhues. 'Het is van belang ze alle drie te definiëren voor de eigen instelling om vervolgens, als culturele instelling, kunstenaar of musicus op zoek te gaan naar een geldbron.'

'De eerste financieringsvraag is een korte-termijnvraag, gericht op exploitatie. Op deze geldvraag ligt bij culturele instellingen momenteel vooral de focus. De tweede financieringsvraag is gericht op de middellange termijn, namelijk hoe investeringen gefinancierd kunnen worden. Om twee redenen kan een instelling besluiten te investeren: het verlagen van de kosten of het verhogen van de baten. Investeren is een structurele manier om op de middellange termijn de exploitatie te verbeteren. Als de overheid terugtreedt, kan een museum besluiten om een horecagelegenheid in het museum te starten, zodat het een extra bron van inkomsten heeft. Of kan een theater met een onopvallende voorgevel ervoor kiezen te investeren in een glazen voorgevel, zodat bezoekers het theater beter herkennen en eerder binnenlopen. De derde financieringsvraag is gefocust op het garanderen van een eigen buffervermogen op de lange termijn. Een gezonde organisatie heeft een gezond eigen vermogen. In je eigen huishouden heb je geld nodig voor boodschappen, voor een nieuwe fiets, en een spaarpot voor onvoorziene uitgaven. Hetzelfde principe geldt ook voor iedere organisatie.'

'Bij de verschillende geldvragen horen ook verschillende geldbronnen. Zeker wanneer er een tekort dreigt aan middelen, zoals bij de aangekondigde cultuurbezuinigingen van de overheid, is het belangrijk om duidelijk te weten welke financieringsbron ingezet kan worden voor welke

geldvraag. Bij de geldvraag voor exploitatie is een hele mix aan financieringsbronnen te onderscheiden. Deze mix is belangrijk. Zo wordt de instelling niet afhankelijk van slechts één bron van financiering. Als je kijkt naar exploitatie kun je veel doen met commercieel geld: kaartverkoop, horeca-inkomsten en advertentie-inkomsten in programmaboekjes. Onder de eerste geldvraag valt ook de geldbron van de subsidiegever. Rond het opbouwen van een eigen buffervermogen zouden culturele instellingen zich moeten richten op het vinden van bedrijven en mecenasen, die zich als donor voor een lange termijn willen verbinden aan de organisatie. Het gaat hier namelijk om het creëren van continuïteit voor de lange termijn. Ook vriendenclubs van culturele instellingen dragen bij aan de opbouw van het eigen vermogen.'

Verschillende geldbronnen

'Naast de overheid en vriendenclubs spelen banken en investeringsfondsen, de traditionele financieringsbronnen voor de rest van de economie, een grote rol bij het financieren van investeringen. Een investering voor een horecagelegenheid in een museum betaalt zich na verloop van tijd weer terug. Dat is dus typisch een geldvraag die banken en investeringsfondsen kunnen financieren. Bij een dreigend tekort aan middelen moet je daarom goed weten welke financieringsvraag bij welke geldbron past.' In de ogen van Eric Holterhues speelt de overheid een grote rol bij de exploitatie, zijn mecenasen en bedrijven belangrijk als sponsor bij het opbouwen van een buffervermogen en zouden banken een veel grotere vinger in de pap moeten hebben bij het financieren van investeringen.

'De verschillende geldbronnen hebben elkaar ook nodig. Banken zijn eerder bereid te financieren als er een buffervermogen is of als de exploitatie uit meerdere geldbronnen bestaat en niet uit slechts één bron, zoals nu

de overheid.' Holterhues benadrukt dan ook: 'Verschillende geldbronnen kunnen als vliegwiel voor elkaar dienen: iedere financieringsbron bekijkt de geldvraag vanuit het eigen perspectief. De overheid kijkt vooral naar het artistiek-inhoudelijke aspect van de geldvraag; een vriendenvereniging daagt de instelling uit om klantvriendelijk te zijn; een bank vraagt om met een goede businesscase te komen. Alle drie de perspectieven zijn belangrijk. Alleen al vanwege het feit dat ook de geldvrager telkens met een andere bril naar de eigen beroepspraktijk moet kijken, maar zeker ook omdat de verschillende geldbronnen een breed draagvlak bieden aan een kunstenaar of culturele instelling.'

'Wanneer een individuele kunstenaar, ontwerper of musicus wil investeren in de beroepspraktijk, bijvoorbeeld door te investeren in een nieuw instrument om beter te presteren tijdens een optreden, dan is het van belang dat de geldvraag bancair te financieren is. Als de investering te weinig oplevert om de lening terug te betalen, is het moeilijk voor banken om de geldvraag te financieren. Een bancaire lening is tenslotte het geld van spaarders. Natuurlijk wil een bank financieren. Want met het uitzetten van financieringen verdient de bank, naast het eigen inkomen, het geld om de spaarrente mee te betalen aan de spaarders. Maar een bank kan niet te veel risico lopen. Dat is het ingewikkelde van bankieren. Financiering banken te weinig, dan is de algemene opinie dat banken geen risico willen nemen en financieren ze te veel, dan zegt men al gauw dat banken speculeren met andermans geld.'

Risicovolle sector

De financieringsmogelijkheden van Triodos Bank voor de culturele sector zijn geen uitzondering, maar Holterhues concludeert dat de bankwereld deze sector in het algemeen nog steeds beschouwt als risicovol. 'Onze ervaring is dat een musicus nog liever droog

brood eet dan dat hij zijn viool verkoopt. Misschien kan daarom de culturele sector zelfs wel een voorbeeld voor andere sectoren zijn, want er is geen scheiding tussen werk en privé. Met hart en hoofd zijn kunstenaars verbonden met wat ze doen. Er is een groot commitment, met als gevolg dat minder dan een procent van de financieringen verleend door Triodos Bank niet wordt terugbetaald, en dat is in de bancaire sector laag.'

Waarom wordt de cultuursector dan toch als risicovol beschouwd? Banken beschouwen culturele instellingen vaak als kwetsbaar, zeker wanneer hun exploitatie voor het overgrote deel is opgebouwd uit één bron van inkomsten. Als deze wegvalt en er is geen buffervermogen opgebouwd, dan staat de continuïteit ernstig onder druk.

Op de vraag hoe banken er als financier voor kunnen zorgen dat kunst en publiek beter op elkaar aansluiten, antwoordt Holterhues dat de bankwereld bij zijn leest moet blijven. 'Het is de taak van banken om de intermediair te zijn tussen het spaargeld dat mensen "over hebben" en het geldtekort van anderen. Die twee partijen samenbrengen tegen een bepaalde *fee* is de primaire rol van een bank. Een bancaire financiering is de manier voor banken om een bijdrage te leveren aan de culturele sector. Kortom: het geld van particuliere spaarders kan worden ingezet om investeringen in de culturele sector mogelijk te maken. Een terugtrekkende overheid kan niet worden ondervangen door de bankwereld, maar alles rond investeringen, daar zouden banken een veel grotere rol in kunnen spelen.'

Triodos Bank houdt, als kunstliefhebber, van de kunstenaar, maar gaat met hem of haar aan de slag door als bank naar de businesscase te kijken. Holterhues: 'Het gesprek met de bank gaat dan ook over de financiën, de afbetalingstermijn van de lening en de bedrijfsvoering. Je bent kunstenaar. Nu wil ik als bank kunnen zien dat je

snapt dat een lening hoe dan ook moet worden afgelost. Dat vraagt ook van een kunstenaar om begrip van de taal van de bankwereld.'

Over de motieven van Triodos Bank om bancaire financieringen te verstrekken aan de culturele sector zegt Holterhues: 'Wanneer de ideële motieven niet meer meegenomen zouden worden in het beleid van Triodos Bank, zou de bank morgen nog bestaan, maar overmorgen niet meer. Spaarders en beleggers kiezen voor Triodos Bank, omdat ze een dubbel rendement krijgen. Rendement op de belegging en omdat met de belegging maatschappelijk verantwoorde projecten worden gefinancierd. Als bankier vind ik het meer dan leuk om door middel van bankfinancieringen bij te dragen aan het realiseren van de doelen van culturele instellingen. Dat is voor mij een passie.'

Meedenken over financiering

Vanwaar dan die stilte vanuit de rest van de bankwereld? Het blijft speculeren naar de reden daarvan, benadrukt Holterhues. 'Maar het zou zo kunnen zijn dat meewerken aan een artikel als dit een stroom van sponsoraanvragen van culturele instellingen tot gevolg kan hebben. Een andere reden kan zijn dat de bancaire financier helemaal geen leningen aan culturele

instellingen wil verstrekken. Vaak betekent dit dat banken koudwatervrees hebben voor deze in hun ogen risicovolle sector. Bij de cultuursector zie je dat de vraag wat banken voor hen kunnen betekenen nog vrij onbekend terrein is.'

De Raad van Cultuur heeft van de staatssecretaris de opdracht gekregen met aanbevelingen te komen ten aanzien van aangekondigde bezuinigingsmaatregelen in de cultuursector van 200 miljoen euro.

‘Een bank kan nu eenmaal niet te veel risico lopen’

Drie externe adviseurs, Alexander Rinnooy Kan (voorzitter Sociaal-Economische Raad), Jan Driessen (directeur communicatie Aegon) en Eric Holterhues zijn door de Raad van Cultuur gevraagd om hierover mee te denken.

Niet alleen de Raad van Cultuur is zich bewust van de potentie van dit financieringsperspectief. Ook in de kunstbijlagen van kranten, zoals *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant*, wordt over de rol van banken en hun financieringsperspectief geschreven. 'Het is een gedeelde taak om het andere financieringsperspectief te vertellen. Een bank is geen educatiecentrum, maar het is een deel van onze taak als Triodos Bank om instellingen te informeren over de mogelijkheden en het succes van bancaire financieringen. Triodos Bank heeft nu aan 750 projecten leningen versterkt voor een bedrag van in totaal 250 miljoen euro. Een groot aantal kunstenaars en culturele instellingen heeft dus wel al het licht gezien.'

Claudine de With

is promovendus aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en doet onderzoek naar de privatiseringsprocessen van culturele instellingen

Soms is een bancaire financiering net het laatste steuntje in de rug dat een instelling of project nodig heeft om het doel te kunnen realiseren. ‘Een pareltje is de financiering van De Kantfabriek in Limburg. Deze instelling bestaat al sinds 1928 en was decennialang een van de belangrijkste industrieën in Horst. De Kantfabriek heeft als doel het verzamelen, conserveren, bestuderen en tentoonstellen van objecten in het belang van de geschiedenis van de gemeente Horst aan de Maas en de regio, alsmede de textielgeschiedenis in het algemeen. Deze instelling probeert de oude technieken te ontsluiten voor een nieuwe generatie. Zo zijn er exposities, lezingen en educatieve programma’s over de hoogtijdagen van het vervaardigen van hoogwaardig katoen en linnen en de techniek van het kantklossen. Triodos Bank heeft de aankoop en verbouwing van het pand gefinancierd. De exploitatie komt weer uit andere bronnen van inkomsten.’

Holterhues ziet ook goede kanten aan de huidige bezuinigingsplannen: ‘Misschien zijn die aangekondigde bezuinigingen een *blessing in disguise*, want het is de vraag of het wenselijk is om afhankelijk te zijn van slechts één bron van financiering, namelijk de overheid, of alleen gefocust te zijn op de korte termijn.

De culturele sector moet veel meer berusten op een breder financieringsinstrumentarium. Een mix van financieringsbronnen geeft de sector meer draagvlak in de samenleving en creëert onafhankelijkheid. De kunstenaar krijgt niet alleen steun van de overheid, maar ook rechtstreeks door de financiële bijdrage van vrienden, door de sponsoring van bedrijven en door het vertrouwen via een lening door een bank. Zo staat een brede club mensen achter de instelling of het project. De bezuini-

Bancaire financiering is vaak net het steuntje dat een project nodig heeft

gingen kunnen daarom een kans zijn om op een andere manier naar de financiering van de culturele sector te kijken. De artistieke inhoud kan alleen overleven als de instelling ook financieel en organisatorisch solide is.’ Omwille van de toekomst van de kunsten benadrukt Holterhues hoe belangrijk het is om te zorgen voor een breder draagvlak van financiering.